

Utskrift från www.socialstyrelsen.se

Publicerad: 2012-07-11 02:00

Start/SOSFS/2012:12

SOSFS 2012:12

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ansvaret för personer med demenssjukdom och bemanning i särskilda boenden

bindande

Det här är grundförfattningens internetversion. Det finns också en tryckt version av samma författning. Observera att det är den tryckta versionen som gäller, om den här versionen och den tryckta skiljer sig åt på någon punkt.

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 8 kap. 1 § 2 och 5 § socialtjänstförordningen (2001:937) och beslutar följande allmänna råd.

1 kap. Tillämpningsområde och definitioner

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas vid handläggning och uppföljning av ärenden samt genomförande av insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som avser

1. bostad i särskild boendeform för service och omvårdnad enligt 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen där en person med demenssjukdom bor permanent eller i korttidsboende (särskilt boende) samt
2. serviceuppgifter och personlig omvårdnad som tillhandahålls i ett särskilt boende (hemtjänstinsatser).

Allmänna råd

Hemtjänstinsatser i form av serviceuppgifter kan t.ex. vara hjälp med skötsel av hemmet, matlagning och distribution av färdiglagad mat.

Hemtjänstinsatser i form av personlig omvårdnad som behövs för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov kan t.ex. vara hjälp med att äta och dricka, förflytta sig, sköta personlig hygien och klä sig samt att bryta isolering och få tillsyn för att känna sig trygg och säker.

2 § Föreskrifterna ska tillämpas av

1. socialnämnden eller motsvarande kommunala nämnd i fråga om sådan socialtjänst som kommunen har ansvar för och
2. annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende.

3 § I dessa föreskrifter och allmänna råd avses med:

omsorgspersonal	personal som genomför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453)
person med demenssjukdom	person med fastställd demensdiagnos eller som har demenssymtom där andra orsaker till symtomen uteslutits

2 kap. Ledningssystem

1 § Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår det att den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det ledningssystem som ska finnas innehåller de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs i det följande.

3 kap. Grundläggande bestämmelser

Bemanning

1 § Socialnämnden ska säkerställa att varje särskilt boende där en person med demenssjukdom bor är bemannat på ett sådant sätt

1. att personen får de hemtjänstinsatser som har beviljats och
2. att hemtjänstinsatserna kan genomföras enligt den genomförandeplan som ska ha upprättats i enlighet med 4 kap. 3 §.

2 § Socialnämnden ska vidare säkerställa att ett särskilt boende där en person med demenssjukdom bor är bemannat dygnet runt så att personal snabbt kan uppmärksamma om en person med demenssjukdom är i behov av hjälp och utan dröjsmål kan ge honom eller henne sådant stöd och sådan hjälp som är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa.

Insatser

Insatser av god kvalitet enligt 3 kap. 3 § första stycket SoL

Allmänna råd

Socialnämnden bör erbjuda en person med demenssjukdom bostad och hemtjänstinsatser i ett särskilt boende som är bemannat på ett sådant sätt att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom kan följas.

Omsorgspersonalen i ett sådant boende bör

- ha den kompetens som rekommenderas i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre,
- ha kunskaper om bestämmelserna om värdegrund i 5 kap. 4 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) och rekommendationerna om värdegrund i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2012:3) om värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre,
- ha teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på en persons fysiska, psykiska och sociala funktioner samt ha förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet,
- dygnet runt ha tillgång till någon i personalen som kan stödja och vägleda den övriga personalen i arbetet med att genomföra hemtjänstinsatser,
- dygnet runt ha tillgång till någon i personalen som har befogenhet att omfördela arbetsuppgifter i syfte att tillgodose nya eller förändrade behov av insatser hos en person med demenssjukdom samt
- få handledning, om så behövs.

Socialnämnden bör försäkra sig om att det särskilda boende som erbjuds har tillgång till

hälso- och sjukvårdspersonal i enlighet med 18 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Allmänna råd

Socialnämnden bör utreda vilka behov en person med demenssjukdom har av hemtjänstinsatser i ett särskilt boende inom följande områden:

- lärande och att tillämpa kunskap, t.ex. fatta beslut eller lösa problem
- allmänna uppgifter och krav, t.ex. genomföra dagliga rutiner
- kommunikation, t.ex. kommunicera genom att tala eller ta emot skrivna meddelanden
- förflyttning, t.ex. bibehålla kroppsställning eller gå
- personlig vård, t.ex. tvätta sig, klä sig eller äta
- hemliv, t.ex. skaffa varor och tjänster, bereda måltider eller utföra hushållsarbete
- mellanmänniska interaktioner och relationer, t.ex. skapa och bibehålla informella sociala relationer och familjerelationer
- viktiga livsområden, t.ex. grundläggande ekonomiska transaktioner
- samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- känsla av trygghet.

Socialstyrelsens svenska version av WHO:s publikation "Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa" (2003) kan ge ytterligare vägledning på de områden som kan ingå i utredningen.

Dokumentation av beslut

3 § Av dokumentationen av beslut enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om bostad och hemtjänstinsatser i särskilt boende ska det framgå vilka hemtjänstinsatser som en person med demenssjukdom har beviljats så att det står klart vad beslutet eller besluten kommer att innebära för honom eller henne i praktiken.

Genomförandeplan

4 § Socialnämnden ska säkerställa att den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende där en person med demenssjukdom bor upprättar en genomförandeplan för personen i enlighet med 4 kap. 3 §.

Allmänna råd

Det bör vara den nämnd som har beviljat en person med demenssjukdom bostad och hemtjänstinsatser i ett särskilt boende som ser till att genomförandeplanen upprättas.

Uppföljning av beslut

5 § Socialnämnden ska regelbundet följa upp det eller de beslut om hemtjänstinsatser som har fattats för en person med demenssjukdom som bor i ett särskilt boende.

Allmänna råd

Det bör vara den nämnd som har beviljat en person med demenssjukdom bostad och hemtjänstinsatser i ett särskilt boende som följer upp besluten.

Uppföljningen av beslut om hemtjänstinsatser vid permanent boende i ett särskilt boende bör göras fem till sju veckor efter det att personen med demenssjukdom har flyttat in. Den bör därefter göras vid behov, dock minst en gång om året.

Uppföljning av beslut om hemtjänstinsatser kan föranledas av att

- behoven hos personen med demenssjukdom förändras,
- klagomål från personen med demenssjukdom eller närstående har framförts eller

- omständigheterna i övrigt är sådana att situationen inte är tillfredsställande.

Vid varje uppföljningstillfälle bör socialnämnden

- vid ett personligt sammanträffande i det särskilda boendet ta reda på vilken uppfattning personen med demenssjukdom har om hur behovet av hemtjänstinsatser tillgodoses,
- hämta in närståendes och eventuell ställföreträdarens uppfattning om hur behovet av hemtjänstinsatser hos personen med demenssjukdom tillgodoses, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och
- följa upp hur hemtjänstinsatserna har genomförts i förhållande till den genomförandeplan som har upprättats i enlighet med 4 kap. 3 §, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen.

6 § Om socialnämnden får kännedom om att en person med demenssjukdom som bor i ett särskilt boende inte får de hemtjänstinsatser som har beviljats, ska nämnden vidta de åtgärder som är till skydd för den enskildes liv, personliga säkerhet och hälsa.

Allmänna råd

Åtgärder för att en person med demenssjukdom ska få sina behov tillgodosedda kan vara att

- se till att den som bedriver socialtjänst i det särskilda boendet genomför insatserna i enlighet med biståndsbeslutet och genomförandeplanen,
- utreda om personen har behov av ytterligare eller andra hemtjänstinsatser och
- erbjuda personen bostad och hemtjänstinsatser i ett annat särskilt boende.

Det bör vara den nämnd som har beviljat en person med demenssjukdom bostad och hemtjänstinsatser i ett särskilt boende som ansvarar för att åtgärderna vidtas.

Kompetens enligt 3 kap. 3 § andra stycket SoL

Allmänna råd

Den handläggare som arbetar med utredning och uppföljning av ärenden enligt socialtjänstlagen (2001:453) avseende personer med demenssjukdom bör utöver rekommendationerna i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2007:17) om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser äldre personer dels ha teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på en persons fysiska, psykiska och sociala funktioner, dels ha förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

4 kap. Ansvar vid genomförande av insatser i särskilt boende

Bemanning

1 § Den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende där en person med demenssjukdom bor ska bemanna boendet så

1. att personen får de hemtjänstinsatser som har beviljats och
2. att insatserna kan genomföras enligt den genomförandeplan som ska upprättas i enlighet med 3 §.

Allmänna råd

Bemanningen i det särskilda boendet bör vara sådan att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom kan följas.

2 § Varje särskilt boende där en person med demenssjukdom bor ska vara bemannat dygnet runt. Bemanningen ska säkerställa att personal snabbt kan uppmärksamma om en person med demenssjukdom är i behov av hjälp och utan dröjsmål kan ge en honom eller henne sådant stöd och sådan hjälp som är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa.

Allmänna råd

Vid den bedömning som ska göras av hur ett särskilt boende ska vara bemannat bör bl.a. beaktas

- hur lokalerna är utformade,
- vilken kompetens personalen har och
- vilka möjligheter omsorgspersonalen har att se och höra att en person med demenssjukdom behöver stöd och hjälp.

Behov av stöd och hjälp till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa kan föranledas av att en person med demenssjukdom riskerar att

- lida fysisk eller psykisk skada eller
- orsaka fysisk eller psykisk skada hos andra.

Kompetens enligt 3 kap. 3 § andra stycket SoL

Allmänna råd

Omsorgspersonalen i ett särskilt boende där personer med demenssjukdom bor bör utöver rekommendationerna i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre dels ha teoretiska kunskaper om demenssjukdom och dess påverkan på en persons fysiska, psykiska och sociala funktioner, dels ha förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Omsorgspersonalen bör dygnet runt ha tillgång till

- någon i personalen som kan stödja och vägleda den övriga personalen i arbetet med att genomföra hemtjänstinsatser och
- någon i personalen som har befogenhet att omfördela arbetsuppgifter i syfte att tillgodose nya eller förändrade behov av insatser hos en person med demenssjukdom.

Den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende bör regelbundet bedöma omsorgspersonalens behov av handledning enskilt eller i grupp. Om omsorgspersonalen behöver handledning, bör den erbjudas sådan. Handledningen kan ge stöd vid hantering av svåra situationer och egna reaktioner som kan uppstå vid genomförandet av hemtjänstinsatser.

Upprättande av genomförandeplan

3 § Den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende ska för varje person med demenssjukdom som bor i boendet upprätta en genomförandeplan med utgångspunkt i det eller de beslut om hemtjänstinsatser som socialnämnden har fattat.

Allmänna råd

Genomförandeplanen bör upprättas senast tre veckor efter det att en person med demenssjukdom har flyttat in i det särskilda boendet. För en person som redan bor i boendet när det står klart att han eller hon har fått en demenssjukdom bör planen upprättas snarast.

I ett korttidsboende bör genomförandeplanen upprättas så snart som möjligt efter det att en person med demenssjukdom har flyttat in.

4 § Genomförandeplanen ska, om det är möjligt, upprättas tillsammans med personen med demenssjukdom.

Allmänna råd

Den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende bör ge närstående och eventuell ställföreträdare möjlighet att delta i arbetet med att upprätta genomförandeplanen, om det inte finns hinder i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller i bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Vid upprättandet av planen bör beaktas hur hemtjänstinsatserna kan genomföras för att personen med demenssjukdom ska få en personcentrerad omvårdnad i enlighet med Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom.

5 § Av genomförandeplanen ska det framgå på vilket sätt hemtjänstinsatserna ska genomföras praktiskt utifrån hur och när personen med demenssjukdom behöver få sina behov tillgodosedda.

Allmänna råd

Av genomförandeplanen bör det även framgå bl.a.

- vilka mål som gäller för varje hemtjänstinsats eller delar av den,
- på vilket sätt personen med demenssjukdom har utövat inflytande över planeringen,
- om närstående har deltagit i planeringen och på vilket sätt de har utövat inflytande över den,
- vilka övriga personer som har deltagit i planeringen,
- när planen har fastställts och
- när och hur planen ska följas upp.

6 § Den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende ska regelbundet följa upp och vid behov revidera den genomförandeplan som har upprättats för en person med demenssjukdom.

Allmänna råd

Uppföljningen bör göras vid behov, dock minst en gång om året.

Insatser av god kvalitet enligt 3 kap. 3 § första stycket SoL

Allmänna råd

Med utgångspunkt i det samlade behovet av hemtjänstinsatser bör en analys göras av tillgången till omsorgspersonal och ställning tas till hur det särskilda boendet ska bemannas för att säkerställa att behoven hos varje person med demenssjukdom tillgodoses enligt den genomförandeplan som har upprättats i enlighet med 3 §.

Om det samlade behovet av hemtjänstinsatser förändras, bör den som bedriver socialtjänst i ett särskilt boende bedöma hur bemanningen behöver ändras för att varje person med demenssjukdom ska få sina behov av hemtjänstinsatser tillgodosedda dygnet runt och veckans alla dagar.

I analysen och bedömningen bör den som bedriver socialtjänst ta hänsyn till om omsorgspersonalen utför hälso- och sjukvårdsuppgifter som har delegerats. Övriga arbetsuppgifter som t.ex. dokumentation, köksarbete, förrådsarbete, städning av allmänna utrymmen och personalmöten bör även beaktas.

5 kap. Undantagsbestämmelse

1 § Socialstyrelsen kan medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter, om det

finns särskilda skäl.

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2014.

Bilagor